

תובנות מרכזיות

דו"ח הסיכונים הגלובליים של הפורום
הכלכלי העולמי לשנת 2025

ד"ר בלה ברדה ברקת, עו"ד

דו"ח הסיכונים הגלובליים של הפורום הכלכלי העולמי לשנת 2025 אינו רק מסמך אזהרה, הוא מפת דרכים לעתיד הקרוב והרחוק של האנושות.

באמצעות סקר רחב היקף שכלל מאות מומחים ואלפי משיבים מכל קצוות העולם, הדו"ח מאיר באור חד את הסיכונים המרכזיים שמעצבים, או מאיימים לעצב, את העשור הקרוב.

הסיפור העולה ממנו אינו של תחזית בודדת, אלא של מערכת מורכבת.

עולם שבו סיכונים גיאופוליטיים, טכנולוגיים, סביבתיים, חברתיים וכלכליים שזורים זה בזה, ומייצרים מציאות שברירית, מחוברת, אך גם מסוכנת.

גיאופוליטיקה: חזרה לעידן של עימותים והשפעה מוגבלת למוסדות בינלאומיים

1

הסיכון המרכזי לשנת 2025 הוא עימותים מבוססי מדינה. תופעה שרבים קיוו שתדעך במאה ה-21, אך חוזרת בעוצמה. מהמלחמה באוקראינה, דרך הסלמות במזרח התיכון ועד חששות ממאבקי שליטה באסיה, המרחב הבינלאומי רווי מתחים.

המוסדות שנבנו כדי לייצב את המערכת, ובראשם מועצת הביטחון של האו"ם, מתמודדים עם משבר אמון ותפקוד. הציפייה לפתרונות רב־צדדיים מתחלפת במהלכים חד־צדדיים, בבידוד מדיני ובמירוץ חימוש מחודש. המדינות אינן ממתינות יותר להסכמה, הן פועלות באופן עצמאי, גם במחיר של ערעור הסדר העולמי.

החשש המרכזי הוא מפני החמרת מגמות אלו לכדי קונפליקט רב־חזיתי: מלחמות אזוריות עם השפעה גלובלית, שימוש במידע ובטכנולוגיה כאמצעי לוחמה, וחוסר יכולת בינלאומית לבלום הידרדרויות.

גם התחזקות הגורמים הלא־מדינתיים בדמות טרור, מיליציות, התארגנויות קהילתיות־חמושות, מוסיפה מורכבות למערכת שהולכת ומאבדת יציבות.

2 כלכלה עולמית: פרגמנטציה, סחר מוגבל ותחילתה של מלחמת סחר חדשה

המערכת הכלכלית הגלובלית חווה תהליך איטי אך מתמשך של התפרקות.

לאחר עשורים של גלובליזציה, פתיחת שווקים ושיתופי פעולה חוצי יבשות, הולכת ומתחזקת מגמה הפוכה: מדינות סוגרות גבולות, משיטות מכסים, ממדרות חברות זרות, ומשקיעות בהחזרת ייצור ותעשייה הביתה. העימות בין סין לארצות הברית הוא הסמל לכך, אך הוא אינו היחיד.

דו"ח הסיכונים מתאר תרחיש שבו מגמות אלו מתרחבות, יוצאות מכלל שליטה, וגורמות למיתון עולמי.

הסכמים רבי-צדדיים כמו WTO מאבדים רלוונטיות, מנגנוני יישוב סכסוכים כלכליים נחלשים, ומדינות נאלצות לבחור צד בגושים כלכליים מנוגדים. הבעיה החריפה ביותר היא שמדינות חלשות ותלויות יבוא נפגעות ראשונות, ומעמיקות את הפערים בין הצפון לדרום הגלובלי.

ההשפעה אינה רק על סחר, אלא גם על השקעות, מחקר ופיתוח, רגולציה טכנולוגית ואף מאבק באיומים גלובליים כמו משבר האקלים.

תחום האנרגיה הירוקה, לדוגמה, דורש שיתוף פעולה חוצה גבולות, אך ריכוזיות, הגבלת ייצוא והפקעת תשתיות עלולות לשבש את המהלך כולו.

3 טכנולוגיה: מהפכה דיגיטלית עם מחיר חברתי כבד

השיח הטכנולוגי עבר מהתלהבות מהפוטנציאל למהוסה נוכח ההשלכות.

במיוחד בתחום הבינה המלאכותית, זיהה הדו"ח חשש עמוק מהשפעות בלתי מבוקרות: מתכנים מזויפים ועד לפוליטיזציה של אלגוריתמים.

יכולות ה-AI, ובעיקר GENERATIVE AI, משמשות להפצת דיסאינפורמציה בהיקף שלא ניתן היה לדמיין רק לפני שנתיים.

הציבור, כך קובע הדו"ח, מתקשה להבחין בין אמת לבדיה, ומאבד אמון במדיה, במוסדות ובממשלות.

אך מעבר לתחום המידע, עולה בעיה חמורה לא פחות בדמות אלגוריתמים מוטים.

אלו מניעים החלטות אוטומטיות בתחומים כמו אשראי, תעסוקה, שירותי רווחה ובריאות.

כאשר מערכות אלה מתבססות על נתונים היסטוריים מוטים, הן עלולות לשעתק ולהעמיק אפליה.

והיעדר שקיפות, המאפיין את מרבית המודלים, מקשה על בקרה, תיקון או דיון ציבורי.

במקביל, השימוש בטכנולוגיה ככלי מעקב הולך וגובר.

מדינות משתמשות בכלי ניתוח נתונים, בינה מלאכותית וזיהוי ביומטרי כדי לפקח על אזרחיהן.

אמנם יש בכך יתרונות, החל מייעול שירותים ועד חיזוק ביטחון, אך כשהדבר נעשה ללא איזונים, הוא מסכן זכויות פרט בסיסיות.

4 חברה: קיטוב פוליטי, התפוררות סולידריות ותחושת חוסר שליטה

בדו"ח ניכר כי המתח החברתי הפך לא רק לסיכון בפני עצמו, אלא למכפיל סיכון.

קיטוב אידיאולוגי, אובדן תחושת שייכות, התפוררות אמון במוסדות, כל אלו מעצימים את ההשפעה של שאר הסיכונים: פוליטיים, טכנולוגיים, סביבתיים וכלכליים. תחושות של קיפוח, פחד מהשונה ואובדן עתיד, הופכים לקרקע פורייה לדמגוגיה, לקונספירציות ולתוקפנות.

אחד הביטויים לכך הוא התפשטות תופעות כמו שנאת זרים, התקצנות זהותית, גזענות ואנטיגלובליזם. אלו פוגעים במדיניות הגירה חכמה, בשיתוף פעולה אזורי, ובאמון הבין-דורי.

כל אלה, על פי הדו"ח, הופכים לסיכון גלובלי, שכן הם פוגעים ביציבות של מדינות שלמות.

הדו"ח מציין כי גם במדינות מתקדמות, תחושת אי-שוויון נרחבת, ולא רק מבחינת הכנסה, אלא גם תחושת גישה ויכולת השפעה. אי שוויון זה מיתרגם לכעס פוליטי, אובדן אמון, ולעיתים, קיפאון חקיקתי שמונע פתרון של בעיות עומק.

5 דמוגרפיה: עידן ההזדקנות המאסיבית והשבר הבינדורי

אחת התופעות המרכזיות בדו"ח היא תהליך ההזדקנות של מדינות מפותחות.

יפן, גרמניה, דרום קוריאה ואיטליה הן רק דוגמאות לקהילות שבהן שיעור הקשישים מזנק, בעוד כוח העבודה מצטמצם. התוצאה הבלתי נמנעת היא קריסת מערכות פנסיה, מחסור בכוח אדם, גידול בעלויות רפואיות, ולעיתים גם תחושת חוסר ניידות בינדורית.

הפתרונות, לכאורה, ברורים: עידוד ילודה, פתיחת הגירה, והכשרה מחדש של אוכלוסיות מבוגרות.

אך בפועל, התנגדויות פוליטיות, שמרנות תרבותית והעדר חזון מונעים פעולה אפקטיבית.

במצב כזה, עימותים בין קבוצות גיל הופכים לממשיים, דור צעיר שמממן את הדור המבוגר, אך מוצא עצמו מחוץ לשוק הדיור או התעסוקה; לעומתו, דור ותיק שמרגיש מאוים מתרבות משתנה ומהשקפות חדשות.

הדמוגרפיה איננה רק שאלה מספרית, היא שאלה של סדר עדיפויות ציבורי, של השקעות לאומיות ושל חוזים חברתיים בין קבוצות שונות.

6 סביבה: משבר ממושך שהופך לחרום גלוי

תחום הסביבה ממשיך להוביל את דירוגי הסיכון לטווח הארוך, אך בעיני רבים הוא כבר אינו עתידני. אירועי מזג אוויר קיצוני, זיהום אוויר חמור, קריסת מערכות טבעיות, כל אלו קורים כבר כעת.

הדו"ח מדגיש במיוחד את הזיהום כגורם מוזנח, על אף שהוא לעיתים מסוכן יותר מהשפעות שינוי האקלים, בשל השפעתו הישירה על בריאות, תעסוקה ותפקוד יומיומי.

פער נוסף שמודגש בדו"ח הוא הדור, צעירים מדרגים את הסיכונים הסביבתיים באופן חריף יותר ממבוגרים, אך דווקא המבוגרים הם בעלי כוח פוליטי רב יותר.

התוצאה היא מדיניות אקלימית רכה מדי, ומאבק ציבורי מתמשך.

אחד הרעיונות המובילים בדו"ח הוא שאובדן האמון, בין אזרחים למוסדות, בין מדינות לשותפותיהן, בין המגזר הפרטי לציבור, הוא הדבק השלילי שמחבר את כלל הסיכונים.

אמון הוא תשתית שבלעדיה, שום מערכת, כלכלית, פוליטית, טכנולוגית או חברתית, אינה יכולה לפעול.

כאשר הציבור אינו מאמין לנתונים, למנהיגים, או למדיה, ההכרעות הציבוריות מתקבלות לא על סמך עובדות, אלא על סמך תחושות ופחדים. זהו מצב שמוביל לקיפאון, להקצנה ולפיצול חברתי חמור. כדי לתקן זאת, נדרש לא רק שינוי במדיניות, אלא שינוי בסגנון ההובלה, בגישה לתקשורת, ובשקיפות התהליכים.

המסקנה המרכזית והחשובה ביותר של הדו"ח היא שהסיכונים אינם נפרדים. הם מערכתיים, שלובים, ודורשים תגובה משולבת. הפתרונות אינם טכנולוגיים בלבד, אלא מוסריים, פוליטיים וחברתיים. ודווקא בתקופה של התפרקות, יש מקום להזכיר שהיכולת לבנות מחדש קיימת.

היא מתחילה בנכונות להקשיב, להבין, ולפעול יחד.

ולא, אין הרבה זמן.

www.GlobalTrends.Solutions

Dr. Bella Barda Bareket

DR. BELLA BARDA BAREKET, ADV.